

zei de dokter, is nog een duizendtal, de meest lastigen, die niet gezien worden. We wenschten dit dan ook niet. We hadden reeds genoeg gezien om te kunnen opmerken, dat daar geen sprake is van genezing of van Christelijke verzorging, maar het beginsel heerscht om de krankzinnigen onschadelijk te maken. Het schijnt mij onmogelijk toe, dat in zulk een plaats een krankzinnige ooit kan genezen, maar wel meest waarschijnlijk, dat iemand, wel bij zijn verstand, krankzinnig wordt, zoo hij eenigen tijd in zulk een plaats werd opgesloten, in 't midden van zulk een woelige, jodelende menigte. En de gedachte greep mij aan, als daar eens een vader of moeder, een vrouw of kind werd heengebracht! Naar zulk een plaats, waar men ze opsluit, ze onschadelijk maakt.

Het verwondert ons niet dat de heer Stuart er op aandringt, dat er haast gemaakt worde met het stichten van Christelijke inrichtingen tot verpleging van krankzinnigen. Wij willen hunne genezing, hunne verpleging uit Christelijke barmhertigheid, hunne verzorging niet alleen voor het lichaam, maar vooral de verzorging van hunne zielskrachten. Anders moeten ze gezond worden naar onze Staatsinrichtingen, waarvan een krankzinnige mij sprak: «Hoe kom ik uit deze vreeselijke plaats.» Aldus de heer Stuart. Zij die in de gedachte verkeerd hebben, dat N. America het land der vrijheid bij uitnemendheid is, weten nu wat daarvan aan is. «Ex ungue leonem» (uit den klauw komt hij den leeuw kennen) kan men zeggen. Vele Gereformeerden gingen door de vervolging sedert 1834 naar de nieuwe wereld, om daar de vrijheid te genieten die hun in Nederland werd ontzegd. Maar schier in geen land ter wereld is de moderne staatsidee zoo doorgedrongen als in de Vereenigde Staten. En menigeen ondervindt het aan den lijve, door de gedwongen vaccinatie en hervaccinatie die in sommige Staten werd ingevoerd, niet alleen van schoolgaande kinderen, maar ook van volwassenen. Zoo werd ons medegedeeld, dat eenigen tijd geleden de verkoop van bedwelmende middelen als opium, morphine enz. verboden werd. En goede maatregel. Geneesheeren wisten er op dat eenige honderden morphinisten zouden sterven, wanneer zij plotseling geen morphine meer konden krijgen. Maar daarmee werd eenvoudig geen rekening gehouden.

De Ritualistische beweging die in Engeland de Episcopale kerk steeds meer in Roomsche banen leidt, wil, vindt ook in Amerika aanhangers. Tegenwoordig kan men aan de zijden omheining van de Episcopale Trinity Church te New-York een bord vinden, waarop de voorbijgangers uitgenoodigd worden door de altijd openstaande deur binnen te gaan en daar te bidden. Men wordt verzocht te bidden voor den president en allen die met gezag bekleed zijn; voor de zeelieden, de soldaten en de luchtschippers; voor de bondgenooten, de doctoren en de verplegers; voor de vijanden; voor de gewonden, die stervenden en de dooden; voor de gevangenen; voor de benauwden, die treurden en voor een rechtvaardigen vrede.

Dit is alles prijzenswaardig en in overeenstemming met Gods Woord, met uitzondering van het gebed voor de dooden. Als men de leer van het vagevuur aanvaardt, is het te verstaan, dat er gebeden wordt voor de zielen der afgestorvenen. Maar de Episcopale kerk heeft nog altijd de confesie van Westminster, en daarin is van geen vagevuur sprake. In tegenspraak met de officiële belijdenis tracht men in Engeland en in Amerika de gedachte ingang te laten vinden, dat na 's menschen dood het gebed der geloovigen hem ten goede komen kan. Zoo worden ook in Amerika kerkerijen bedektelijk ingevoerd. Men begint met het invoeren van Roomsche ceremoniën tot verhoging van de plechtigheid van den eeredienst, daarna zoekt men de leeringen die achter deze ceremoniën zitten, in de gemeente ingang te laten vinden. We zouden het van de Engelsen en de Amerikaanse ritualisten oprecht en eerlijker vinden, als zij rondweg uitspreken: wij zoeken vereeniging met Rome en daarom breken wij met een kerk die wel de bisschoppelijke kerkinrichting behield, maar in haar belijdenis toch duidelijk een Calvinistisch karakter vertoont.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VELERLEI WEGEN.

III.
DE KRUIS.

De Hervorming had niet alleen vele duizenden bekeerd van de dwalingen des Pausdoms tot het Evangelie van Christus, maar tegelijk en daardoor ook groote verandering gebracht op menig gebied van 't leven. Kunst en wetenschap, maatschappelijk leven en streven, werklust en ondernemingsgeest, dat alles nam een nieuwe vlucht onder den gezegenden invloed der Kerkhervorming.

Wij Nederlanders weten dit reeds uit onze eigen geschiedenis. Ware ons volk niet van Roomsche Gereformeerde geworden, het zou zich menschelijkerwijs nooit van Spanje vrij gemaakt hebben. En wederom zou het lot van onze Republiek anders geweest zijn wanneer, gelijk in den beginne de Lutherse leer zich krachtig verbreid had. Onder den invloed van het Calvinisme werd ons land een zelfstandige, krachtige, bloeiende staat.

Iets dergelijks merken we op, als we letten op den toestand van de landen waar de Hervorming zegepraalde bij die waar ze met geweld onderdrukt werd. Denk maar eens aan Engeland en Spanje. Eeuwen geleden was het eerste weinig in macht en aanzien, terwijl het laatste de halve wereld beheerschte. En thans?

Het was dus geen wonder dat ook te Neurenberg, toen de Hervorming doordrong, de gemoeiden in beweging raakten en menigen ook buiten het gebied der kerk aan allerlei dingen begon te denken, die vroeger nooit bij hem opkwamen.

Zoo was het ook Maria en Catharina gegaan, doch op heel verschillende wijze. Beide hoorden 't huis hetzelfde, genoten eenerlei onderwijs in de Evangelische leer. Toch was de uitwerking zeer verschillend.

Op zekeren tijd toen Catharina haar zestienden verjaardag vierde waren er tal van vriendeninnetjes genoodigd. Het ging er vroolijk toe. Terwijl men zoo gezellig bijeen zat, kwam onverwacht, het gesprek op de vraag wat elk der jonge meisjes wel voor zich begeren zou in de toekomst.

De een noemde dit, de ander dat. Toen de beurt aan de jarige kwam, zei deze eenigzins schroomvallig:

«Ik zou liefst veel leeren om daarna anderen onderwijs te geven. Dat moet dunkt mij een heerlijk werk zijn.»

«En ik» sprak Maria, na haar vriendin het woord nemend, «zou daar niet voor degenen. Weet jij meisjes wat ik worden wil? Een rijksvorstin».

Deze woorden verwekten algemeen gelach. Dat was toch al te dwaas! Reeds wat Catharina had gezegd klonk velen hoog en aanmatigend in de ooren. Maar wat Maria had uitgesproken overtoef alles. Want de ouders zowel van de een als van de ander waren eenvoudige menschen, en noch rijk genoeg noch geschikt om hun kinderen groot te brengen voor wat deze schenen te wenschen. Hoe dachten burgerkinderen aan zulke hoge dingen denken!

Eer het spelletje verder ging kon Catharina's vader dan ook niet nalaten te zeggen:

«Hoor eens, lieve vriendinnen, ik zou u toch raden niet zoo hoog te vliegen. Anders komt ge wel een leelijken val doen. Wij zijn geringe burgerlieden zoals onze voorouders, en kunnen ook in nederigen stand tevreden en gelukkig zijn. Rijksvorstinnen en leeraressen behoeft ge daarom niet te worden. Als uw begeren goed zijn zal de Heere ze wel geven.»

Er volgden nog meer wenschen. Wat verder gebeurde dien dag weet ik niet, maar wel dat noch Maria, noch Catharina hun plan opgaven. Toen allen opstonden om heen te gaan, zei vader schertsend:

«Wacht eens, vriendinnen, de rijksvorstin moet voorgaan, en dan dient misschien de leerares te volgen.»

Allen lachten, alleen de vorstin niet.

Twintig jaar later was gebeurd wat de goede vader niet had kunnen of durven voorzien. Maria was een rijksvorstin, Catharina een leerares. Beiden hadden hun doel voor ogen gehouden en bereikt ook. Maar de eerste deed het zonder God in eigen kracht. Had zij, gelijk haar ouders, de kerk van Rome verlaten, ook van Luther's leer wilde zij niets weten, en leefde enkel voor haar heerschtuchtige plannen.

Wel begrijpend dat die nooit uitgevoerd zouden worden als zij bij haar ouders bleef werd zij kamervrouw, zoodaats dat heette, bij een danc van aanzien. In het huis van deze leerde Maria het leven der hooft standen kennen en er zich in bewegen. Weldra bemerkte zij hoe veel aan haar opvoeding ontbrak, onder anderen allerleest kennis van vreemde talen.

Onder de bekenden van het huis behoorde ook een student, eveneens van Evangelische belijdenis. Hij maakte kennis met Maria, en toen hij bemerkte wat aan haar opvoeding ontbrak, hooft hij goetdierig aan dit zoo veel mogelijk aan te vullen door haar naar vermogen te onderwijzen, onder anderen in het Fransch, dat toen onder de hooft standen veel gesproken werd. Zoo ontstond tusschen die twee zekere vertrouwelijkheid die daarop uitliep dat de student Maria lief kreeg en haar tot zijn toekomstige vrouw begeerde. Hierin lag op zich zelf niets kwaads, maar wel daarin, dat het meisje vermaide ook hem lief te hebben. Toch was daarvan niets aan. Het was alles slechts schijn. Zij werd alleen zijn verloofde om te meer en te beter haar eezuchtige plannen te kunnen uitvoeren. Toen zij meende dat de tijd er toe gekomen was, verbrak zij lichtzinnig de verbintenis met den jongen man, dien zij nu wel missen kon.

Dit kostte haar haar betrekking wyl de dame des huizes boos werd over het gebeurde. Doch Maria had alles berekend. Door den jongen man was zij in kennis gekomen met een zijner hoogleeraren die veel aan staatkunde deed, en in nauwe betrekking stond tot den gezant van een buitenlandse rijk, welk heb ik nooit vernomen. De professor had iemand noodig, die als tusschenpersoon kon dienen, een brief kon overschrijven of desnoods zelf stellen of verhalen. Voor dit alles was Maria geschikt of werd het spoedig. Zij werd goed beloofd, had veel vrijen tijd, kon bijna geheel haar ouders onderhouden, en maakte door haar werk, haar scherpsinnigheid en innemende manieren in kennis met velen uit hooger stand dan de hare. Steeds kwam zij haar doel naderbij.

Toch bereikte zij het nog onverwacht. De buitenlandse gezant die haar had leeren kennen, beval haar aan bij den minister van het hof des lands waar Maria toen woonde. Ook deze maakte van haar diensten gebruik. Zoo kwam zij in kennis met een der kleine rijksvorsten, die er toen in Duitschland zoo veel waren, een man op leeftijd die eenzaam op zijn kasteel leefde. Weldra gevoelde hij zich tot de jonge vrouw aangetrokken, en hoe veel opspraak het ook verwekte, hij trad met haar in 't huwelijk. Dat de man Roomsche was en de vrouw niet, scheen voor geen van beiden een bezwaar. Geen wonder trouwens, daar wel beschouwd geen van beiden om kerk of godsdienst iets gaf.

Daarover echter spreek ik thans niet. Mij heeft het meest getroffen dat Maria haar doel bereikte, hoe onmogelijk het scheen. Zij is rijksvorstin geworden. Of ze toen gelukkig was! Ik kan er niets zekers van zeggen, maar betwijfel het zeer. In elk geval waren haar plannen gevormd zonder daarin den Heere te kennen en ook zonder Hem uitgevoerd. En dat zal wel nooit leiden tot waar geluk.

Maar nog eens, wat zij wenschte, waar zij op aanstuurde heeft zij verkregen. Het kostte jaren van inspanning en strijd, maar die had zij er voor over. Met vasten wil ging zij op haar doel af en bereikte het.

En dat heb ik altijd onthouden.

HOOGENBIJK.

Gereformeerde Gezindheid

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Leeuwarden Dr. K. Dijksterhuis-Gravenhage. — Sliedrecht H. van der Zanden te Harmelen. — Nieuw Weerdinge en Ten Post, G. H. Dijkstra, te Loozen. — Stroobos, H. B. Binnema, te Munstergeest. — Smilde (A), G. Kerskes, te Enschede. — Scharendijke, G. F. Bruinma, te Rotterdam. — Anna Jacobapolder, M. M. Horjus, te Loosdrecht. — Waardhuizen, H. Dekker, te Venlo. — Landmeer, A. J. de Boer, te Garreldweer. — Leenen en Vreeland, A. J. Panoy, cand. te Middellburg. — Zweloo, D. L. Lijter, te Bitterburen. — Westerbork, H. Brouwer, te Randwijk en Heteren. — H. I. Ambacht, B. Brouwer, H. M. van Schoonduin. — Grijskerke (H.), K. van der Beek, te Hiet. — Vrijhoeven en 's Greveliduin-Capelle, F. Staal, te Colijnsplaat.

BEDANKT: Baarland, A. van der Vegt, te Ureterp.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Maassluis, K. H. E. Gravenmeyer, te Voorburg. — Kesteren, J. E. Klomp, te Leerdam. — AANGENOMEN: Opende (Gr.), J. A. Steenbeck, te Foudgum. — Veldhoen, W. G. van Doorne, te Drumpst bij Tiel. — Acquoy, K. Eekhof, te Wijchel (Fr.). — Oost- en Westgradijk, J. G. Franck, hulpprediker te Zuidland. — Nijmegen, F. H. G. van Ierssen te Wierden.

BEDANKT: Elburg, F. Kyllenbelt, te Leerdam. — Steenwijk, (toez.) G. Venema, te Koudum. — Kieverkerke, A. Dronkers, te Dongen (N. Br.). — Neder-Hardinxveld en Giesendam, J. de Bruin te Zeist.

Advertentiën.

ONDERTROUWDE:
Dr. L. BOUMAN, Arts,
Wd. van A. Bouwens
EN
F. A. VAN DER VEGTE.
Groningen, 18 Augustus 1917.
Zwolle.
Benigste kennisgeving voor de stad.

Heden werden ons twee zoontjes geboren, waarvan één levenloos; het blijvende is door ons genoemd

ABRAHAM ALEXANDER.
M. R. DE VRIES.
W. DE VRIES-DREXHAGE.
Lewang, 24 Mei 1917.

Heden overleed in zijn Heer en Heiland, na een langdurig doch geduldig smartelijk lijden, onze geliefde Broeder en Behuwbroeder en Oom, de Heer

JAN WEZENNAAR,
in den ouderdom van ruim 38 jaar.
Namen de familie,
G. VAN 'T HOF-WEZENNAAR,
A. VAN 'T HOF,
E. H. WEZENNAAR,
LIJNTE VAN 'T HOF.
Rotterdam, 19 Augustus 1917.
Hilldijk 228.

Tot onze diepe droefheid ontsiep heden in haren Heere en Heiland onze geliefde Zuster en Tante, Mevrouw

TITIA HILLEGONDA JANSZONIUS,
in den ouderdom van 68 jaar.
Dit aller naam,
M. WOLTER-JANSZONIUS.
Amsterdam, 20 Augustus 1917.
Keizersgracht 495.

Heden overleed tot onze diepe droefheid onze hooggeachte Directrice

Mev. T. H. JANSZONIUS.
Haar liefde voor Christus, de groote toewijding, waarmede zij haar taak vervulde, en de zorg die zij voor ieder der Hospitalanten persoonlijk droeg, hebben haar voor ons onvergetelijk gemaakt.
De Hospitalanten der
Vrije Universiteit.
Amsterdam, 20 Aug. 1917.

Voor de vele bewijzen van deelneming ontvangen bij het overlijden van onzen geliefden Echtgenoot, Vader, Behuwb- en Grootvader, den Heer Dr. E. EISMA, betuigen wij onzen hartelijken dank.

Familie EISMA.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
Keizersgracht
No. 166,
AMSTERDAM.

TE KOOP aangeboden:
„DE HERAUT“

Jaargangen 1903 tot en met 1916 compleet.
Prijs f 0.50 per jaargang.
Brieven onder letter H. aan het Bureau v.d. blad.

Bij J. H. KOK te Kampen verscheen heden:

De Heere is Vrede

Tien Leerredenen over Gideon (RICHTEREN VI-VIII) — DOOR

Ds. H. HOEKSTRA

In leven pred. bij de Ger. Kerk te Arnhem

MET VOORWOORD VAN

Ds. W. H. GISPEN Jr.

Royaal formaat — 177 Pagina's
Prijs f 1.75 — In Stempels f 2.50

In elken Boekhandel verkrijgbaar, alsmede bij den Uitgever.

WED. JOHs. ALBERTS,

Tabak- en Sigarenmagazijn

„BILDERDIJK“,

Bilderdijkstraat 5, Amsterdam.

Ruime sortering van goede merken in elken prijs.

ZONDAGS GESLOTEN.

De Herant

VOOR DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Bureau: N. Z. VOORBURGWAL 68-60, Amsterdam.

ADVERTENTIE-PRIJS:

van 1-6 regels f 1.20
iedere regel meer f 0.20

CONTRACTEN:

Bij contract voor het verbruik binnen één jaar van minstens:
500 regels 16 cents per regel
1000 „ 14 „ „ „
2000 „ 12 „ „ „

De Groninger Brandwaarborg - Maatschappij.

HOOFDKANTOOR

GRONINGEN, O. Boteringestraat 72.

Speciale afdeling voor H.H. Predikanten en Onderwijzers, voor Kerken en Scholen, alsmede voor leden van „Patrimonium“.

SIMOONS & Co.,
Commissionairs in Effecten.

Amsterdam, Damrak 65, Kamers 1 en 2.
Baarn, Schoolstraat 55.

Geen Ziekte

kan blijven bestaan indien slechts het goede geneesmiddel wordt aangewend.

Overspanning,
Zenuwachtigheid, slapeloosheid, onrust, gelaagdheid, Examenvrees.

Mijnhardt's Zenuwtabletten.
Per koker 60 ct., 3 k. f. 1.70

Wormen

bij kinderen en volwassenen.
Neem Enfan-bonbons.
Per doos 30 ct.

Hoofdpijn. Gebruik
Mijnhardt's Hoofdpijntabletten.
Per koker 45 ct.

Gezonde

hoofdhuid, zonder haaruitval, bevrijd van roos.
Wasch U met Puroleop.
Per stuk 60 ct., 3 st. f. 1.70

Gal en slijm worden
verwijderd door Mijnhardt's
Laxeertabletten. Deze tabletten
zijn bloedzuiverend, regelen den
stoelgang.
Per doos 35 ct. 3 d. f. 1.—

Roode

ontstoken huid, doorloopen, zere plekken, schrijnen en smetten der
huid. Gebruik Purool.
Per doos 15 en 30 ct.

Bloedarmoede,
Bleke gelaatskleur, zwakte.
Gebruik Enersan-tabletten.
Per koker f. 1.—, 3 k. f. 2.85

Maagzuur,

Maagwater en oprijsing.
Mijnhardt's Maagtabletten.
Per koker 60 ct., 3 k. f. 1.65

Hoesten,

vastzittend slijm op de borst, kriebeling in de keel, verkoudheid.
Neem Anga-bonbons.
Per doos 30 en 60 ct.

Als gij U

afgemat gevoelt en lijdt aan voortdurende vermoeidheid, gebruikt dan Levotogen.
Buss. 90 ct. f. 1.75, 4.25, 8.25

Zie bij koop toe, dat op het door U gekochte voorkomt de naam van den fabrikant:
A. MIJNHARDT,
Pharmac. Fabrik. ZEIST.
Bij Apoth. en alle Drogiaten.

GANZEVOORT'S Orgelhandel

Diezerstraat 116, Zwolle.

Zeer groote keuze. Vraagt s. v. p. ons
Standard Orgel.

Hoortijke muziek. - Prachtige kasten.

Mr. G. H. A. GROSHEIDE Jr.
Accountant, Lid van het Ned. Inst. v. Aoo.

Singel No. 303, T. 1233 N.
AMSTERDAM,

belaast zich met inlichten en controleeren van administraties

en alle andere accountantswerkzaamheden.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Aan Contributies:
door den heer J. M. M. van Meeten te
Uithoorn f 25.50.

Aan Collecten (voor de Theol. faculteit):
te Wansveld f 24.70; te Stiens f 5.43 (verbeterde opgave).

van de Gereformeerde Kerk te Dwingelo f 20.10; te Diever f 19.62; te Ter Apel f 6.03; te Eumercompascum f 17.69; te 2e Exloermond f 6.88; te Nieuw-Buinen f 12.72; te Nieuwe Pekela f 30.59; te Musselkanaal f 27.75; te (Oostwedde) f 20.80; te Oostwedder-Mussel f 4.01; te Sellingeren f 3.96; te Stadskanaal f 39.27; te Vathernmond f 3.80; te Vlachtwedde f 1.58; te Nieuwweerdingeren f 11.75; te Wila vank f 35.97.

Aan Schenkingen:
door den heer W. Graafhuys gevonden in de collectie te Groningen f 3.

TH. RUYZ Gzn., Penningmeester.
Amsterdam, Keizersgracht 162.

V. C. L.

Bij den uitgever J. H. KOK te Kampen verscheen heden, en werd aan de Leden van de Vereeniging tot Levering van Christelijke Lectuur gratis verzonden:

JAKOB

DE GUNSTELING GODS

DOOR

IDSARDI

PRIJS f 1.90 — GEB. f 2.50

Wie thans lid wordt, ontvangt dit jaar vier belangrijke boeken, een waarde vertegenwoordigend van plm. f 6.00 terwijl bovendien nog uit den catalogus der Vereeniging voor f 5.— gratis aan boeken mag uitgezocht worden. Men ontvangt alzoo voor een waarde van plm. f 11.—, waarvoor men, door lid te worden, slechts f 5.50 behoeft te betalen. Geen betere weg om voor weinig geld, een schat van boeken te bekomen.

Op aanvraag wordt het prospectus gratis toegezonden.

Verkocht:

f 1000 4 % Veldwijk. 87 1/2
f 500 4 % idem. 88
f 100 4 % Ver. v. L. Ond. op Ger. G. 84

Aangeboden:

f 100 4 % Ver. voor L. en M. U. L. O. op Ger. Grondst. te Amst. Bod.

f 100 4 % Chr. Ver. voor de Verp. van Lijders aan vallende ziekte. "

f 500 4 % Johanna'slechting. "

f 100 4 % Mod. Werk. Verb. Patrimonium. "

f 500 3 % Hoenderloo. "

f 100 4 % Ger. Kerk te Sloterdijk. "

f 100 4 % Ver. voor Lager Onderwijs op Ger. grondst. te Daploge. "

f 100 4 % Ver. v. Ger. L. Ond. te R'dam. "

f 100 4 % idem te Spijkenisse. "

f 1000 3 % Ger. Kerk te Nieuwerk a/d. IJssel. "

Gevraagd:

f 1000 4 % Veldwijk. Offerte

f 1000 3 % idem. "

f 500 4 % idem. "

Op stukken door ons ter verhandeling aangeboden wordt desverlangd voorschot verstrekt.

HELDERTS & Co.,
AMSTERDAM.
Egelantiersgracht 16.

Lezers van

Dag- en Weekbladen

IN DE

Spoorwegwagens

werpt Uwe Couranten, na ze gelezen te hebben, in de bussen voor de Ziekenhuizen op de Perrons van de Spoorwegstations aanwezig; daarmede verricht gij een nuttig werk.

Laat ze vooral niet in den wagon liggen.

Uiterst

tuur-deel

alleen, di

die Chris

Toch l

Let m

We ke

eigen St

bedoeld v

Al stierf

voorstelg

geslacht,

Wie nt

en aanbi

Koning e

niet van

bestaande

slacht na

Dit do

personen,

uittrekken

van Jezus

ingrijpend

in Hebr.

dat de Cl

Huis, me

eigen Dy

daarop?

Niet all

Christus,

een Dyna